

være sammentrængt til 200 Sider; 10 Ord bruges, hvor et var nok, tilmed er hvert Substantiv forsynet med 10 Adjektiver, opstillede i en Klimaks, Tillægsord, der ikke uddyber Hovedordet, men blot er satte for Vellydens og Rytmens Skyld. Sproget er rent, rislende klart, klarere end Tanken, men saa akademisk, at »Telemaque« er en grammatikalsk Uhyrlighed i Sammenligning med Tarde's Bog.

Det efter mit Skøn mest værdifulde i Bogen er Paavisningen af de aandelige Værdier, der er i Kapitalen, nemlig den Viden, der er inkarneret i Produktionsmidlerne. Det er denne Viden, og ikke den forudgaaende Opsparen, der gør at Kapitalen er produktiv. »Lad — udbryder Forf. — al Kapital gaa til Grunde, den vil efter 30 Aars Forløb atter være genskabt; men drøb alle Ingeniører og Lærde, lad alle glemme Fysikens og Kemiens Opdagelser, og Mennesket vil synke tilbage i Barbariet«. Denne Paavisning af de aandelige Kræfters Andel i Produktionens Udbytte er god og sand og udmærket i en Tid, hvor som i vor Økonomerne og Politikerne har skruet sig op til en mærkelig Beundring af den kommercielle Evne.

— — Nogle vil paastaa, at Tarde's Bog er fuld af Aand — dette Epiteton bruges jo til enhver Franskmand; jeg synes han er bred og snakkesalig og overfladisk; havde han skrevet sin Bog paa det tunge og kedelige Tysk, havde den været ulæselig, nu giver det franske Sprogs Klarhed en tilsyneladende Klarhed til Tanker, der hverken ere nye eller klare.

L. V. Birck.

Dr. J. von Körösy. Die finanziellen Ergebnisse der Actiengesellschaft während des letzten Vierteljahrhunderts (1874—1898). Berlin 1901. Puttkammer und Mühlbrecht. (363 S.).

Den bekendte ungarske Statistikers frodige Produktion har her sat et nyt Skud. Det er denne Gang ikke Befolkningsstatistik men Aktieselskaber det gælder, idet han har underkastet Aktieselskaberne i Budapest en grundig Undersøgelse for Perioden 1874—98. Man kunde spørge, om dette Emne kan frembyde tilstrækkelig Interesse til at motivere Arbejdets Udgivelse paa

være sammentrængt til 200 Sider; 10 Ord bruges, hvor et var nok, tilmed er hvert Substantiv forsynet med 10 Adjektiver, opstillede i en Klimaks, Tillægsord, der ikke uddyber Hovedordet, men blot er satte for Vellydens og Rytmens Skyld. Sproget er rent, rislende klart, klarere end Tanken, men saa akademisk, at »Telemaque« er en grammatikalsk Uhyrlighed i Sammenligning med Tarde's Bog.

Det efter mit Skøn mest værdifulde i Bogen er Paavisningen af de aandelige Værdier, der er i Kapitalen, nemlig den Viden, der er inkarneret i Produktionsmidlerne. Det er denne Viden, og ikke den forudgaaende Opsparen, der gør at Kapitalen er produktiv. »Lad — udbryder Forf. — al Kapital gaa til Grunde, den vil efter 30 Aars Forløb atter være genskabt; men drøb alle Ingeniører og Lærde, lad alle glemme Fysikens og Kemiens Opdagelser, og Mennesket vil synke tilbage i Barbariet«. Denne Paavisning af de aandelige Kræfters Andel i Produktionens Udbytte er god og sand og udmærket i en Tid, hvor som i vor Økonomerne og Politikerne har skruet sig op til en mærkelig Beundring af den kommercielle Evne.

— — Nogle vil paastaa, at Tarde's Bog er fuld af Aand — dette Epiteton bruges jo til enhver Franskmand; jeg synes han er bred og snakkesalig og overfladisk; havde han skrevet sin Bog paa det tunge og kedelige Tysk, havde den været ulæselig, nu giver det franske Sprogs Klarhed en tilsyneladende Klarhed til Tanker, der hverken ere nye eller klare.

L. V. Birck.

Dr. J. von Körösy. Die finanziellen Ergebnisse der Actiengesellschaft während des letzten Vierteljahrhunderts (1874—1898). Berlin 1901. Puttkammer und Mühlbrecht. (363 S.).

Den bekendte ungarske Statistikers frodige Produktion har her sat et nyt Skud. Det er denne Gang ikke Befolkningsstatistik men Aktieselskaber det gælder, idet han har underkastet Aktieselskaberne i Budapest en grundig Undersøgelse for Perioden 1874—98. Man kunde spørge, om dette Emne kan frembyde tilstrækkelig Interesse til at motivere Arbejdets Udgivelse paa

et Verdenssprog. Men ved at gennemlæse Bogen ser man snart, at denne Tvivl er uberettiget. Ikke blot findes der en stor Mængde metodologiske Betragtninger af almen Værdi, men det gælder her som paa saa mange Omraader, at »die ganze Welt ist eine Stadt«. Hvad der er foregaaet i Budapest — og dette vil for en stor Del sige: i Ungarn — i det mindeværdige Kvantseculum afspejler i en mærkelig Grad Bevægelserne ude i den store Verden. Paa en Maade er Bevægelsen stærkere, fordi det ungdomsfriske Folk, der paa engang ligesom hvirvledes med ind i de europæiske Strømninger, med en vis Naivitet kastede sig ud i Bølgerne; derfor staar f. Eks. Krisen i 1873 med en overordentlig Skarphed præget i Tabellerne over Aktietegninger, Falliter og Dividender, og man kan næsten studere de daarlige og gode Aars økonomiske Virkninger med større Udbytte end i mange andre Lande.

I Slutningen af 1860'erne begyndte Forretningslivet at røre sig i Budapest. I 1866 var Bankernes Vekselporfeuille kun 4 Mill. fl. og var i 1875 steget til 27 Mill., i 1898 til 85. Medens man efterhaanden lærte at se med Mistillid paa Aktieselskabers Udvidelse af Aktiekapitalen, saa at en saadan Udvidelse gerne drog et Kursfald med sig, var det omvendte Tilfældet i Begyndelsen. Den ene Udvidelse fandt Sted efter den anden, og Kurserne stod højt, hvor svage Ben Bankerne end stod paa. Saa meget voldsommere kom Krachet, og med langvarige Eftervirkninger. Ofner Commercialbank's Aktier stod i Slutningen af 1872 35 pCt. over Pari, i Slutningen af 1873 18 pCt. under, og i 1876 stod de kun i 32½ pCt. Kursen paa Ungarske Gewerbebanks Aktier sank i de samme 4 Aar fra 370 til 57½. Ogsaa Bontoux-Krisen i 1882 mærkedes meget stærkt.

Körösy gør nu med fuld Ret opmærksom paa, at naar man vil undersøge Aktiebankernes Udbytte, kan man ikke nøjes med at undersøge Gennemsnitsrenten for de bestaaende Selskaber; man maa tage Hensyn til de meget store Summer, der er gaaet tabt i Aarenes Løb, ved Bankers Opløsning. I 1866—72 forøgede 14 Banker saaledes deres Kapital med 23 Mill. fl. 16½ Mill. heraf faldt paa 12 Banker, der senere alle er gaaet til Grunde. Der findes i Bogen et meget morsomt Afsnit om Aktieselskabers »Dødelighed«, eller

som Körösy med sin Tilbøjelighed til at lave nye Ord ogsaa benævner det, deres »Caducitet«. Denne var i 1874—78 over 5 pCt. aarlig, i de følgende 20 Aar 2—3 pCt. Af 65 Selskaber, der bestod i Slutningen af 1873, var der 25 Aar senere kun 31 tilbage; Resten var forsvundet fra Skuepladsen.

Dividenden af den nominelle Bankaktiekapital var nu efter Körösy's Undersøgelser i det 25aarige Tidsrum 7,3 pCt. Aktionærerne havde i det hele tjent 108 Mill., men tabt ved Banker, der gik til Grunde, 37; den rene Rente var derefter 4,8 pCt., medens den, beregnet efter Kursværdien for hvert Aar, stiger til 5,4 pCt.

Langt bedre har det stillet sig med Aktie-Sparekasserne. Dividenden naaede her en Størrelse af 18 pCt. af Minimalkapitalen, og den »rene« Aktierente var, naar andre Indtægtskilder medregnes, endogsaa 24 pCt. Tages Kursværdierne som Grundlag, synker Renten fra 18 til godt 5 pCt.

I de industrielle Foretagender har Udbyttet været forskelligt, hvad der dog ikke udelukker, at Dividenden har bevæget sig indenfor snævrere Grænser. I Gennemsnit var den 6,8 pCt. af Nominalkapitalen, den »rene« Aktierente var kun 4,9 pCt. Endnu mere svingende har Forsikringsselskabernes Udbytte været med en Dividende paa 18—19 pCt. i 1878—79 og kun 2 $\frac{1}{2}$ i 1898; den rene Aktierente sætter Forfatteren her til 6 pCt., medens Dividenden i Gennemsnit har været 9,3 pCt. Til Sammenligning med alle disse Tal kan anføres, at den gennemsnitlige Sparekasserente har været 4,1 pCt., den gennemsnitlige Rente af Statsgælden (under Hensyn til Kursværdien) 5,1 pCt., og det samme Udbytte kunde faas ved at købe Pantebreve.

Naar man sammenligner denne ret anselige Rente ved sikre Kapitalanbringelser med Renten i industrielle Foretagender, saa kan man ikke nægte, at der er et stærkt Misforhold. De store Svingninger i de industrielle Foretagenders Udbytte og den store »Dødelighed« skulde synes at berettigge til en meget høj Risikopræmie. En saadan Præmie findes imidlertid slet ikke. Udbyttet er efter ungarske Forhold meget tarveligt, og man undres næsten over, at Folk har Mod til at sætte Penge i saadanne Ting. Heldigvis for Industrien er de

fleste Mennesker Optimister, naar de skal anbringe Penge, og Haabet om at faa en stor Indtægt vejer aabenbart godt til ligeoverfor Frygten for at hele Foretagendet skal gaa i Stykker.

H. Westergaard.

Dr. med. A. Grotjahn. Ueber Wandlungen in der Volksernährung. Schmoller's staats- und socialw. Forsch. Bd. 20, Heft 2. Leipzig 1902. Duncker & Humblot. (72 S.).

I forrige Aarhundrede indtraadte paa mange Maader Forskydninger i S sammensætningen af Kosten hos de forskellige europæiske Folkeslag. Indtil da havde denne, udenfor de faatallige, meget velhavende Familiers Kred, bevaret den fra gammel Tid nedarvede, for hver enkelt Landsdel karakteristiske, lokale Type, idet Føden udelukkende udgjordes af de af Levestedets Jordbund og Klima betingede Husdyrformer og Kornsorter. De vegetabiliske Næringsmidler, hvis vigtigste Repræsentant er Brødet, dannede Hovedmassen af Næringen, og hertil knyttedes saa den animalske Føde i større eller mindre Mængde.

En Forandring i de gamle Kostformer begyndte imidlertid allerede i Slutningen af det 18de Aarhundrede og bredte sig i videre og videre Kredse i det 19de. Det store Opsving i Transportmidlerne og senere i Produktionsmetoderne og den frigjorte Handel og Omsætning bevirkede, at ikke blot Mængden, men ogsaa Arten af de i et Land forhaandenværende Fødemidler blev mere uafhængig af de lokale Forhold. Helt nye Fødemidler, som Sukker, Kaffe, Ris o. s. v., lode sig nu tilføre i saadanne Mængder, at de kunde indgaa som Led i Folkeernæringen, hvorved denne paa mange Steder undergik Forskydninger af ret væsentlig Betydning.

Hertil kom, at der med den forøgede Handel og Omsætning dels ad naturlig, dels ad kunstig Vej, fremkaldtes Svingninger i de enkelte Fødemidlers Prisforhold, som atter influerede paa den Mængde, hvori disse indgik i Næringen blandt Landets Befolkning. Endvidere lærtes Kartofflen at kende som et værdifuldt Folkenæringsmiddel, og dens Dyrkning udbredtes overalt blandt Landbefolkningen i Begyndelsen af Aar-